

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1.

Fylke: Nord-Trøndelag

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Gyndal

Emne: Ard og plog

Bygdelag:

Oppskr. av: Anton Strugstad

Gard:

(adresse): Box 63, Steinkjer.

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. *Eiga røynsle, samt*

B. Eller om den er etter andre heimsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Redaktør Johannes Hjesku, Steinkjer, 78 år

SVAR

Både ard og plog er brukte i bygda.
 Arden bruktes ikkje lenger nå. Den ble
 kjøpt på Krays og Luers flere ganger.
 Kornet myldet en ved med harv.
 Ard med stillbare jernpæl er
 brukte til å slå opp rader når en
 setter pøkk og den bruktes også
 som hyppesplog.

Den fabrikksmidde hyppesplog
 som nå bruktes kaller ikkje ard.

Ardtypene som ble brukte er
 nå forsvunnet. Det står en type 3
 hos Andreas Stjelvåg på Sandvollan.
 Denne type må derfor ha vart i
 bruk i bygdene her. Om bruken
 av de forskjellige skjeter har
 det ikkje lyktes å få rede på.
 Om skoklene så en her skakler.
 En har heller ikkje hørt at
 forskjellige gårder hadde arder
 hvor skjerbredden var forskjellig.
 Arden hadde også velte pæl
 for å arbeide bedre.

Ordet ard er ikke brukt om harvlyger. Hvordan det var med regulering av dybdegangen har det ikke lyktes å få noen sikker opplysning.

Brøttypen nr. 7 eller lignende variant har vært brukt her. Disse ble brukt til å slå opp rader og for klypping. Vellefjelen var av jern og var stillbare. Ardene var laget av bygdesmeder.

Stå brukes bare fabrikksmidde pløyer. Før 1850 brukes ard. Så ble denne avløst av heimesmidde pløyer. I 1870-80 årene ble den såkalte "engelsk pløy" tatt i bruk her og denne ble brukt helt til år 1900. Etter den tid er det den fabrikksmidde pløyer som er brukt.

Også engelskpløyer ble smidd av bygdesmeder. Vellefjelen var fabrikkarbeid. Det er nå ingen som husker pris på de gamle pløyerne.

Den type av pløyerne som en husker her er fig. 11.

Agent Tangen her opplyser at han har sett fig. 13 i Verdal. Vellefjelen var av jern og vridd så den veltet. Sålen var også av jern. Ten har ikke hørt at pløyskaren hadde med seg aks. Men pløyskaren kunne ikke

gå i fåra når han pløyde med
f. r. s. fig. 11, men han gikk på lars-
sida og stod med venstre foten
på plagåsen for å holde pløgen
med i fåra. Så hoppet han etter
med høyrefoten. Særlig er vel
vellet en pløgen til den side som
velleffjåla er når en kjørte tilbake.
En har ikke ^{nok} vært at det var
slått bevis på åsen for å holde
pløgen fra jorda. Det var ikke
vanleg å ha både høire og
venstrepløy på gårdene. Dylde-
gangen reguleres med stillbar slep-
ska eller tjuel. Pløgedybden var
forskjellig alt etter som jords-
mørnet var.

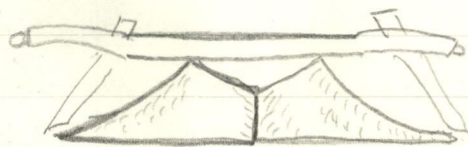
Pløy som bare besto av en
ristill forket til plagåsen er
det ingen som kjenner til.

En hadde egen slede til
å kjøre pløgen på når en drog
heimefra. Det kalla "pløyslea".

Falkensteinspløgen er ukjent
her og ukjent under navnet
Farsbergpløy.

Når det i spørsmål 16 er
nevnt om pløgen velte til
den side velleffjåla eller mot-
satte side når en kjørte tilbake
kan nevnes om en variant av
de brukte pløgene.

Peder Tjerslev, Agardal gjorde
i 1870-80 en play med 2 fjåler.
Når playmannen hadde kjørt fram
fåra hekket han hesten i fra og
hekket for i den andre enden
og tok får også tilbake. Det var
nemlig en liten playås på begge
ender av fjålene. Eg har søkt
etter denne playen på Tjerslev
men den er nå tilintetgjort.
Mannen på Tjerslev beklager nå
dette men det er inga råd med
det. Playfjålene var fast smidd

på samme siden. Den vridde
bakenden på fjålene stod
helt sammen så bakenden av
den ledige fjåla ikke bremses
når den andre reitet. Har
med blyantet anskueliggjort
hvordan fjålene var sett sammen.
Johannes Tjerslev, som er en
dattersøn av Peder Tjerslev,
har i sin ungdom spillet
med denne playen og Tjerslev
har lovet eller hukommelse
å lave et rids av denne
merkkelige play. Ridsen bli
etter sendt når jeg får det.
Her brukes ordet play og
playås - aldri ard og arås.

Ord uttales her; al med lykk l,
og her seier en rett og slett play.
Om al med lykk l, kan en spøire
om å få "låna al'n" og
må vera hankjær i bygdemålet.

2952

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING